

Гринчишин О. М., Волобуєва О. Ф.

ЩОДО ОСНОВ КОМУНІКАТИВНО-МОТИВОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ОВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

Багато авторів особливу роль відводять комунікативному підходу до навчання іноземної мови. Якщо розглядати професійний намір як стимулюючий фактор, то він може входити до складу мотивів кожного із зазначених видів мотивації. Так, П. Я. Козик об'єднав усі мотиви вивчення іноземної мови в чотири групи: а) мотиви, в основі яких лежить суспільна й особиста значимість досліджуваного предмета; б) мотиви, пов'язані з певним видом іншомовно-мовленнєвої діяльності; в) соціально детерміновані мотиви: г) мотиви, в основі яких лежить усвідомлена необхідність вивчення іноземної мови поза зв'язком з особистими спонуканими іншого порядку [1]. Він вважає, що оптимальною може вважатися тільки така структура мотивів у процесі вивчення іноземної мови, провідне місце в якій належить безпосередній комунікативній діяльності. Саме комунікативна спрямованість на заняттях з іноземної мови може забезпечити підвищення мотивації до її вивчення.

Важливість комунікативного підходу до навчання іноземної мови обумовлюється й тим, що саме такий підхід сприяє формуванню особистості. Це значить, що саме при комунікативному підході враховуються інтереси, досвід, світогляд учнів і навчання будується не на проходженні тем, а на обговоренні проблем, що стосуються життя країни, суспільства, конкретного навчального закладу, кожного з тих, кого навчають. Відомо, що, змінюючи характер спілкування, можна прискорити процес оволодіння іноземною мовою. Це доведено авторами інтенсивних методів навчання [2; 3]. Включення компонента спілкування передбачає створення на заняттях умов, близьких до умов спілкування в реальній дійсності, у природному мовному середовищі, що дає змогу створити внутрішню мотивацію до спілкування. Говатт розрізняє «сильний» і «слабкий» варіанти комунікативного навчання іноземної мови. Слабкий варіант, що є більш-менш звичайною практикою останніх років, акцентує увагу на важливості забезпечення учням можливості користуватися іноземною мовою для спілкування. «Сильний» варіант комунікативного навчання, з іншого боку, передбачає, що іноземна мова засвоюється через спілкування, і якщо перший можна визначити як засвоєння для використання, то останній - використання іноземної мови для його засвоєння [4]. Виникає питання: ми навчаємо мови (через спілкування) чи ми тільки навчаємо спілкування (через мову)? На думку Р. Олрайта, обидва ці питання не є несумісними, навпаки, вони логічно взаємозалежні. Між ними існує такий самий взаємозв'язок, як між лінгвістичною і комунікативною компетенцією. Він зображує це взаємовідношення у вигляді двох концентричних кіл. Ці два кола перетинаються таким чином, що лише невелика частина лінгвістичної компетенції залишається поза межами комунікативної компетенції, тоді як комунікативна компетенція охоплює велику час-

тину лінгвістичної компетенції, залишаючи за межами лише невелику частину останньої. Це значить, що, навчаючи лінгвістичної компетенції, ми пускаємо велику частину комунікативної компетенції, тоді як навчання комунікативної компетенції працюватиме і на лінгвістичну компетенцію, за винятком невеликої її частини. Тому, якщо ми хочемо навчити спілкування, необхідно залучити учнів до розв'язання комунікативних завдань. Така переорієнтація викладання іноземної мови на практику спілкування мовою важлива не тільки тому, що метою оволодіння іноземною мовою є спілкування, а також і тому, що сама практика спілкування мовою приведе до розвитку лінгвістичних умінь, тобто акцент на набуття комунікативної компетенції приведе до розвитку лінгвістичної компетенції [5].

Таким чином, ми розглядаємо комунікативне навчання іноземної мови як навчання спілкування, бажана мета при цьому - саме комунікативна компетенція, тобто здатність користуватися лінгвістичною системою ефективно і відповідно до ситуації. Внутрішня мотивація виникає з інтересу до того, що повідомляється мовою. Мотивація буде тим вище, чим менш навчальною буде діяльність. При переведенні завдання навчального в завдання спілкування, що має особисту значимість для того, кого навчають, створюються умови для могутнього стрибка рівня мотивації оволодіння мовою, мовленням. Організація спілкування сприятиме перетворенню зовнішньої мотивації у внутрішню, а надалі внутрішня мотивація оволодіння іноземною мовою може перейти в мотивацію спілкування іноземною мовою. Комунікативний підхід тісно пов'язаний зі змістом матеріалу, пропонуваного для обговорення, тому що основними (але не єдиними) критеріями природного спілкування є інформативність і предметний зміст. Як відзначає Б. І. Ноткін, навчальний матеріал може бути визнаний прийнятним лише тоді, коли він: 1) має професійну чи загальнолюдську цінність; 2) відзначається доступністю для розуміння; 3) викликає внутрішню потребу у його обговоренні [6].

Е. С. Башкирцева і Л. В. Панова вважають, що навчання іноземної мови в немовному вузі може бути успішним тільки в тому разі, якщо в процесі всього навчання послідовно здійснюється принцип добору текстового матеріалу з урахуванням професійної орієнтації студентів, тому що більшість студентів, за даними авторів, розглядають іноземну мову насамперед як засіб формування і поглиблення своїх фахових знань [7]. За твердженням деяких авторів, на початковому етапі навчання іноземної мови в немовному вузі провідну роль відіграють пізнавальні мотиви, а на наступних етапах, у міру більш тісного знайомства зі спеціальністю, усе більшого значення набувають мотиви, пов'язані з майбутньою професією [8, 9 та ін.]. Таким чином, аналіз теоретичних і експериментальних досліджень дає змогу констатувати, що попри досить велику кількість робіт із проблеми мотивації оволодіння іноземною мовою, багато питань ще чекають свого розв'язання. Відсутній комплексний підхід при аналізі чинників, що сприяють оптимізації мотивації навчання іноземних мов. Широка представленість досліджень цього плану не вилилася в створення такої структури мотивації, де чинники, що оптимізують мотивацію навчання іноземних

мов, знайшли б своє системне відображення. Існуючі моделі мотивації навчання іноземних мов [10; 11] досить цікаві, але є суто описовими, тобто орієнтовані на дослідження існуючої структури мотивації навчання іноземних мов, а також аналіз і опис зв'язків між мотиваційними орієнтаціями. Усе це викликає необхідність створення моделі мотивації навчання іноземних мов з метою формування оптимальної мотивації при оволодінні іноземною мовою. Виходячи із соціальної природи мови як засобу спілкування і мети оволодіння іноземною мовою, ядром оптимальної мотивації навчання іноземних мов має бути спілкування іноземною мовою, що орієнтує тих, хто навчається, на досягнення ними комунікативної компетенції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Козик П. Я. Некоторые итоги исследования субъективных отношений к изучению иностранного языка // Методы обучения иноязычной речи. - Вып. 2 - Минск, 1971,
2. Китайгородская Г. А. Методика интенсивного обучения иностранным языкам.-М., 1986.
3. Лозанов Г. Суггестология. Предпосылки построения общей теории внушения // Методика преподавания иностранных языков за рубежом. - Вып. 2. -М., 1976,
4. Howatt A. P. History of English language teaching. - Oxford: Oxford University Press, 1984.
5. Allwright R. L. Language teaching through communication practice // ELT Documents. - № 3,1976. - P.2-14.
6. Ноткин Б. И. О некоторых приемах усиления мотивации при профессионально-направленном обучении // Вопросы филологии и методики преподавания иностранных языков. - М., 1984.
7. Башкирцева З. С, Панова Л. В. Повышение заинтересованности студентов в изучении иностранного языка путем укрепления контактов с профилирующими кафедрами // Методика преподавания иностранных языков в вузе. - Вып. 1. Иностранные языки на специальных факультетах. Межвуз. сб. ЛГ7. -Л., 1978.
8. Кузнецова О.О. Психологічні особливості розвитку іноземного мовлення студентів у немовних вузах: Дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Острог - К., 1998.-160 с.
9. Онуфрієва Л. А. Психологічні умови самостійного оволодіння засобами іншомовного спілкування на початковому етапі навчання (на матеріалі досліджень студентів першого курсу немовних факультетів): Дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України. -К., 1998. - 202 с.
10. Именитова И. П. Динамика мотивации учебной деятельности взрослых (на материале интенсивного обучения иностранному языку): Автореф. дис. канд. психол. н. - М., 1983.
11. Симонова Н. М. Экспериментальное исследование структуры мотивации при усвоении иностранного языка в вузе: Дис... канд. психол. н. - М., 1982.